

עירובין י

משה שווערד

1. תוספות רא"ש על עירובין דף י/א

בעשר ושני טפחים סגיא. תימה אמאי נקט שני טפחים דהוה ליה למימר בעשר ושני משהויים סגיא כדאמרי' לקמן משתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן, והוה מצינו לפרושי דאע"ג דכל שהו דמבני דוקא כדאמרינן לקמן אפילו כחוט הסרבל כל שהו דחצר לאו דוקא כדאשכחן לקמן בפ' חלון גבי שיתופי מבואות צריך להגביה מן הקרקע טפח ומפרש מאי כל שהו טפח הכא נמי משהו דחצר טפח, ולא נהירא דא"כ הוה ליה לפרושי הכא כי היכי דמפרש התם, וי"ל דשני טפחים לאו דוקא, א"נ כשמעמיד לחי אחד אצל הכותל ניכר בלחי משהו אבל אם הלחי יוצא מן הכותל כמו הכא שנכנסין כותלי קטנה לגדולה כניסת משהו אינה ניכרת וכמאן דליתה דמי ואין כאן היכר בפחות מטפח:

2. תוספות עירובין דף ה/א

ורב יוסף לאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ד' אמות - קשה דרב יוסף גופיה קאמר לקמן (ד' י.) על דברי רב הונא משך מבוי ארבע אמות ודוחק לומר דהיינו לאפוקי מתורת לחי:

3. חדושי הרשב"א על מסכת עירובין דף ה/א

ורב יוסף לאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ד' אמות. ותמיה לי דמכל מקום נידון משום מבוי קאמר, ואי משך מבוי בארבעה מאי קאמר, הוה ליה למימר ארבע אמות אינו נידון משום לחי או נידון משום כותל. ומתוך הדחק יש לי לומר דרב יוסף מודה דסתם מבואות אין אדם עושה אותם על הרוב בפחות מארבע אמות, אלא שהוא חולק לענין הדין דאפילו בן ארבעה דינו כמבוי, ולחי משום היכר הוא, והלכך עד ארבע אמות נראה להן לבריות עדיין בלחי. אבל יותר מד' אמות הרי הוא להם כמבוי ואין כאן היכר לחי להם, והלכך אינו נדון משום לחי:

4. ספר יד בנימין

<p>והנה ראיתי בס' "קהלות יעקב" סי' ה' והביא ק' נמי בשם ס' "מורם רפאל" סי' נ' דנראה מנחון ושהו מפניס אין הלחי מועיל מדין מחילה אלא מדין היכר, ואף למ"ד לחי משום מחילה היינו דוקא בלחי הגמטך קלה מפניס המבוי דלא שייך שיועיל משום מחילה משא"כ בנראה מנחון, ובפרט להסוכרים דבניור כה (צידור ט"ח) הו' נמי נראה מנחון בודאי לא שייך לדון ב' מדין מחילה, והוכיחו כן משי' החוס' והרא"ש סוכה י"ט דלא מהני גבי סוכה נראה מנחון ושהו מפניס אלמא דאין מועיל מדין מחילה ועו"ש ש"כ דלפי"ז ז"ל דש' ב' עיני לחי מדין היכר ומדין מחילה יעו"ש.</p>	<p>והנה לפי"ז ה' נראה לי לבאר דברי הגמ' לעיל ט' ע"ב דנראה מפניס ושהו מנחון לכו"ע נדון משום לחי ואילו בנראה מנחון ושהו מפניס פליגי, והיינו דנראה מפניס דשייך להועיל הלחי מדין מחילה שפיר נידון לכו"ע משום לחי משא"כ בנראה מנחון ושהו מפניס דלא שייך להועיל מדין מחילה אלא מדין היכר כזה פליגי אי הו' היכר בכה"ג או לא, ואין לא משמע ק' לפי"מ שהבאנו שם בביאור דברי הגמ' בשם רבינו יונתן ז"ל, וכן יעו"ש מה שהבאנו שם בשם "גאון יעקב" ודו"ק. גם בעיקר הדבר שחידש בתורם רפאל דנראה מנחון אין הלחי מועיל מדין מחילה יעו"ש בקהל"י ש"כ שמלא בצור"ח עירובין סי' י' סק"ב שמסמפק</p>
---	--

5. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף י. תיובתא והלכתא, אין משום דתני ר' חייא כוותיה. תמיה קצת, הא מ"מ ניתובת. אבל כבר כתב מרן החתם סופר בתשו' (נדפס בסוף חידושי למס' כתובות) בזה"ל, "ואלפים קושיות מתגוללים כעת בעוה"ר בבתי מדרשות כל יום, כי לקוצר שכלנו אין אתנו יודע עד מה כו". וזה כתבו המג"א (סי' רב סק"ח) והתומים (סי' לג) דמשום קושיא וראיה אין לכרות דין חדש. והטעם לזה דמשום קושיא אין משנין הלכה שנהגו בו בניי מדורות הקודמים, דאחרי כמה שנים ע"י עמל התורה מיושב הכל, ע"י כזה במס' כתובות (מב:). דהוה מילתא דנתקשו בה רבה ורב יוסף כ"כ שנים ולבסוף מצאו תירוצ' נכון. וכבר כתב הריטב"א במס' ב"ב (נב:) ומובא במשל"מ (אס"ב פי"ז הט"ו) שהיה רב אחד מחכמי פרובינצא שהיה מתרץ כל מה שעלה

✓ בתלמוד בקושיא. וע"ע בשו"ת נודע ביהודה (מהרי"ק אר"ח סי' לח) ובשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' קיא) שאין לדחות דברי רבותינו גדולי הראשונים מפני קושיא, שכל קושיא יש לה תירוצ' וכבר כתב כן הרא"ש במס' מו"ק (פ"ג סי' כת) על אלו שבאין להחמיר ולומר סברות וחוקות ודחוקות מנח קושיא, ואם יש תירוצ' לקושיא נתרועע היסוד ונפל הבנין. וע"ע במ"מ (אס"ב פט"ו ה"ב) שהביא תשו' הרמב"ם לחכמי לונגל בזה"ל, "לא סמכתי על קושיא זו, לא גניח גמרא ערוכה, ונפסקו הלכה ממשא ומתן של גמרא כו".

6. שפת אמת על עירובין דף י/א

שם בגמ' תנא כו' ר"י אומר א"צ למעט. לפי מה דמסקינן לעיל דת"ק ור"י בגובה כ' פליגי אי למעלה מכ' שלטא בי' עינא. או לפמ"ש הר"י דפליגי אי קורה משום מחיצה או משום היכרא. א"כ צ"ל דבתרתי פליגי דברוחב מעשרה לא תליא בזה רק אי יצא משיעור פתח ור"י מפתח מלכין גמיר לענין הרוחב מל'. ויש לעיין אי לר"י לא מיפסל שום פירצה אף ביותר מעשר. או דוקא במחיצה רביעית דהתירו חכמים בלחי וקורה אף שנפרצה במלואה כל שיש עליו שם פתח. וע"ז ס"ל לר"י דגם בטפי מל' חשוב פתח. אבל בג' דפנות דמחיצה בעינן ובנפרצה במלואה אוסר ה"ה טפי מל' י"ל דאוסר. ואי נימא דלעולם מתיר ר"י פרצה יותר מעשר א"ש טפי הדמיון דמדמינן לה לפסי ביראות דהא שם בכל הד' מחיצות מתיר ר"י עד י"ג אמה. מיהו לקמן (י"ט ע"ב) מוכח דמודה ר"י בעלמא דפרצה בל' פוסל ע"ש דקאמר זו תורת מחיצה עלי' ופרצותי' בעשר כו' וע"ש בחי' הריטב"א ג"כ:

7. ספר שערים מצויינים בהלכה

פסי ביראות דאקילת בהו חד קולא, אקיל בהו קולא אחריתי כו'. צ"ע מה סברא היא זו, הא מצינו בכמה מקומות איפכא, מתוך שמקילים בהו חד קולא, מחמירים בה מצד אחר. עי' בריש מס' יומא (ב.) גבי פרה אדומה, דמשום שהיו מטמאין הכהן השורף את הפרה, לכן החמירו בו חומרות אחרות. וכ"ה בגמ' ביצה (ב:) יו"ט דקיל ואתי לזולתי בה, סתם כו' יהודה דמחמיר. וכ"ה בגמ' יבמות (פח.) מתוך שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלה, והרי שאין מוסיפין קולא על קולא ולא חומרא על חומרא. אולם כבר כתבו התוס' לעיל (ה:) ד"ה תאמר) דהא דאמרינן הכא כיון דאקילו בהו חד קולא אקילו בהו קולא אחריתי, משום עולי רגלים הקילו קולא יתירא מפני דוחקן. והריטב"א שם כתב ביותר ביאור, דקולא הראשונה שהתירו בפסי ביראות פרוץ מרובה על העומד, היא קולא גדולה, וגילו חכמים דעתם שרצונם להקל כל מה דאפשר לטובת עולי רגלים, ולכן יש מקום להקל עוד קולא. ונ"ל להסביר עוד, דהקולות שאנו מקילין בפסי ביראות, הוא כעין הא דמצינו במס' ביצה (יא:) שהתירו סופן משום תחלתן, ואם לא יהא להם קולות אלו, יקשה עליהם לעלות לרגל. ועי' במס' ר"ה (כג:) סעודות גדולות היו עושין שם כדי שיהיו רגילין לבא, ומה"ט נמי תיקנו שיכולין להלך אלפים אמה לכל רוח, ועי' בגמ' חולין (נד:) דלכן עומדין לפני מביאי ביכורים, שלא יהא מכשילין לעתיד לבא, ופרש"י שאם לא יראום פנים צהובים, לא ירגילו לבא, מפני הטורח.

8. רשב"א על עירובין דף י/ב

שמעת מינה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות לא הוי עומד, לעולם הוי עומד. ונפקא מינה היכא דלא שייך למימר אתי אוירא דהאי גיסא ואוירא דהאי גיסא ומבטל ליה, והיכי דמי כגון דהוו העומדין לצד ימין המבוי סמוך לכותל זה והשני לצד שמאל המבוי סמוך לכותל השני והאחד בנתים, דהשתא ליכא אלא חד אוירא, ובכי הא אמרינן עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד. וא"נ נפקא מינה בעלמא כגון לגבי סוכה שסככה בשפודין או בארוכות המטה דליכא אוירא דמבטל לסכך כשר, דההיא פלוגתא נמי בעומד מרובה על הפרוץ שייכא כדאיתא בסוכה (טו, א) ולקמן בפירקין (טו, ב), ושאני הכא דאתי אוירא דהאי גיסא דמבוי דטפי מיניה ואוירא דהאי גיסא דתחת קורה ומבטלי ליה:

9. קרן אורה על מסכת עירובין דף י/ב

גמרא תנן התם עור העסלא וחלל שלו מצטרפין לטפח, פירש"י ותוס' ז"ל לענין טפח על טפח של טומאות אהל, ובשם הגאון רבי אליהו ז"ל מוויילנא (עי' בביאורו לתוספתא כלום ב"ב פ"א ה"ד) שמעתי דקאי לענין קבלת טומאה דפחות מטפח לאו כלי הוא, וכן נראה מדברי התוספתא למענין שם. והנה לשיטת רש"י ז"ל יש לדקדק במאי פליגי רבין ורב דימי, הא אי הטומאה מונחת תחת העומד והכלי תחת האויר מה שכנגד האויר טהור כמו בארובה שאין בה פותח טפח (אהלות פ"י מ"ב) ושם ודאי הוי עומד מרובה, וצ"ל דמחלוקתן היכא דשניהם תחת העור. וכן כתבו התוס' ז"ל. ומה שדקדקו התוס' מתורת לבוד, הוא ש"ס ערוך בסוכה דף י"ח (עמ' א') ע"ש ולפי מאי דמסקינן תרווייהו ס"ל עומד מרובה משתי רוחות לא הוי עומד ובפרוץ כעומד פליגי. והנה הא דקי"ל (לקמן דף ט"ז ע"ב) פרוץ כעומד או לרב הונא ברי' דרב יהושע (שם) עומד מרובה היינו דחשיב הסתום אפילו כנגד הפירצה, וא"כ הכא דאפילו עומד מרובה אין הפרוץ חשוב כסתום א"כ מנ"ל דמצרפין הפרוץ, ולמאן דמצריך הכא עומד מרובה י"ל דמ"מ כיון דהעומד מרובה בטל האויר כמו אויר פחות מג' בסוכה. אבל למאן דאמר דפרוץ כעומד נמי מצטרף צריך טעמא אמאי יצטרף הא הפרוץ חשוב כמו העומד, ואם נפרש דלענין טומאת כלים איתמר אתי שפיר טפי דדמיא לשאר פרוץ כעומד דהעומד חשוב לבטולי הפרוץ, וה"נ לענין כלי שיהי' העומד כפרוץ. ועיין בירושלמי בפירקין (ה"ג) דאמר ר' יוחנן העומד והחלל מצטרפין לד' והוא שיהא העומד רבה:

10. ספר יד בנימין

שם בגמ', ויעשה פס אמה ורחיק אמה כו'
| ש"מ עומד כפרוץ אסור, הנה אף
דהכא הוי עומד מרובה על הפרוץ (דהא איכא
ג' פסים של אמה עם שני אוירים של אמה כל
אחד), כבר חייך הר"ן ז"ל דקס"ד דמקשה
דנאי דיש כאן אוירא דהאי גיסא (פתח גדול)
ואוירא דהאי גיסא מ"מ לא אמרי' אמי אוירא
דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל לי' לפס (שאכל
הפתח) אלא דוקא בשהפרצות שבין הפסים
חשובה מן העומד שנכנסים, דהיינו אילו הוה
אמרי' עומד כפרוץ אסור אבל אילו העומד הוי
חשוב מן הפרוץ לא הוי' כח לאוירא דהאי גיסא
ודהאי גיסא לבטל את הפס שאכל הפתח ולהכי
קאמר ש"מ עומד כפרוץ אסור, ומשני דלעולם
אימא לך דשרי ואפ"ה שפיר אמרי' אמי אוירא
דהאי גיסא כו' כיון שמ"מ מנד הפתח איכא
פרוץ מרובה, ומיהו היכי דהעומד מרובה ממש
מן הפרוץ לא אמרי' אמי אוירא דהאי גיסא
כו' וכמו שכבר ביאר לן הרש"ש דאז חשיב
הפרוץ כסתום ממש ולכן קאמר רב יהודה
מרחיק צ' אמות ועושה פס ג' אמות.

11. ספר מגן אברהם על או"ת סימן טז:

בתשובת רמ"א סימן ק"י מפלפל היאך יוצאין בד' כנפות הקטנים מזה השיעור ותורף דבריו דמוטב לילך בהם מלילך כל היום בלא ציצית וכתב ד"מ סימן ט' ללמד העם שיברכו בבקר על טלית גדול ויפטרו את הקטן וילכו בו כל היום ומ"מ אם אפשר לאדם שיעשה גדול שהוא כשיעור מה טוב ומה נעים עכ"ל. וכתב מט"מ בשם מהרי"ל דיש לעשות הכתפים רחבים דלא ליתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ובטל ליה:

12. שאלות יעב"ץ

שאלה כ ושאלת עוד של הקדמי על שיכו הכתפים רחנים דלל לימי אורח דהאי ניסא ודחאי ניסא וליבטל לי כמיש האחרונים זיל בשם מהרי"ל זיל עיין מגיל סי' : אודיעך שניל שנעלם מהם זיל מי"ש הסוס' גבי עור העסלא (עירובין דיי"ב) דלא אמרינן הכי

אלא במחלות קבועות אבל לא בכ"י . וכן מי"ש האחרונים זיל שמשתי מחייב כהאון זיל סה"י אומר מסכרל לעשות כחסי כרי"כ דנפשי' סיכי אמרינן דאפי אורח ומכיל , רחבי' הלכ' מקושטת היינו דוקא באור שאנו חושבין אותו כמחילה ה"ל ואשמיטתיים פי' לבד . כהא אמרינן דעמד פועט כול תלמוד ערוך ומי"ש באור המרובס . (ושוכ מלמאי ראיטי לו זיל בספרו סי' י"ט שכתב ק' בפשיטות' כיוולא

בו שאין כח לבד יסה לבטל דבר ממשי) משא"כ כנגד דלא בעינן לאשמועי' לאורח כהרי"ט לא אחי ומכיל' לי' והיא סברה יסרה ונחריס פלד . וכעין זה לימ"ח שם בתוס' ה"ה בשם רילכ"א בקלמ שינוי דוק יפנן סי' :

13. חזו"א [או"ח ב:ט]

(ט) במ"א סי' ע"ז כי בשם מהרי"ל שיכו הכתפים של עלות די נפוח רחנים דלגי' אחי אדכי"ג ודכי"ג ומכיל' לי וכתשובת הגרי"ט סי' כ' השיג מדברי ת"י עירובין י' ז' וכן באה"ח כי דלא קיי"ל כמהרי"ל. והנה לא בארו האחרונים זיל דלא נאמר זה אלא אם היה האורח אינו מרובה על הכתפים אבל אם היה האורח מרובה ה"ל כעומד מבי' לדין ולא השיב עומד לדעת הרשב"א ורי"ז הובא במ"ב סי' שס"ג בשט"ל אות ל', וכ"נ מסקנת הגמ' עירובין שם דבין לדין ובין לרי"ד ל"ה עומד מבי' לדין ואף אם כהא' מרובה על הפרוץ י"ל דאינו נידון עדיין בעומד להשיב את הכתף השני הקצר לבד, וזה יש להסתפק גם בעור העסלא, ועיקר דברי מהרי"ל דלמחשב בנד לרי"ך עומד כמו בעור העסלא נראה מאד וגם האחרונים לא פקפקו בזה [ואית דמפרשי ער העסלא לענין מדרס' ה"ז ודומה יותר ללמוד ממנו לענין בנד] ולפי' לרי"ך לחצר שלא יהי' נקב בית האורח מרובה על שום כתף [ואף שיש עומד באלך נראה דלרי"ך גם לרצח דלגי' בעל האי מחורר בנד ושוכ אין לירוף לבד של מטלה עם של מטה] ובמ"ב לא כתב כן, אבל אין להקל בזה שהיא נוגע לדוריה"ח וגם לענין הולאה שבת. [א"כ, ועיי' לקמן סי' ג' סק"ט].

14. תוספות רא"ש על עירובין דף י/ב

עור העסלא וחלל שלו מצטרפין לטפח. כשהטומאה והטהרה תחת העור אבל אם היה הטומאה כנגד החלל אז הטהרות טהורים כי הא דתנן במסכת אהלות ומייתי לה בפ"ק דסוכה ארובה בבית ואין בו פותח טפח טומאה בבית כנגד ארובה טהור טומאה כנגד ארובה הבית טהור ומ"מ מצטרף כמו אור סוכה דמצטרף ואין ישינין תחתיו:

15. תוספות עירובין דף י/ב

עור העסלא וחלל שלו מצטרפין - היינו כשהטומאה והכלי תחת העור כדאמרינן בפ"ק דסוכה (ד' יח.) ארובה בבית ובה פותח טפח טומאה בבית מה שכנגד ארובה טהור ומ"מ מצטרף האור כמו אור סוכה דמצטרפין ואין ישינים תחתיו ואין לחשוב האור כסתום מטעם לבד דהלכתא גמירי לה גבי טומאה דלא אמרינן לבד ולהכי גמי קאמר בסמוך אצבעיים מכאן כו' ואי אמרת לבד סגי במשהו מכאן ומשהו מכאן:

16. רשב"א על עירובין דף י/ב

אי איכא למימר דפליגי בפרוץ כעומד. וא"ת אפי' למ"ד בעלמא עומד כפרוץ לאו כעומד, הכא לתכשר דהא כל פחות משלשה כלכוד דמי, וכל לבד כעומד ממש דמי לכו"ע. וכדאמרינן לקמן בהדיא גבי חבלים (טז, ב). י"ל דלא אמרינן לבד אלא בקרקע ובדבר קבוע ממש, אבל בכלים מטלטלים לא. ואם תקשי לך כוורת דפ"ק דשבת (ח, א). נ"ל דהיינו מאי דמתרץ ליה רב אשי מחיצות (לגביהו) [לגוויהו] עשויות, כלומר מחיצות כלי לא אמרינן בהו לבד דלתשמישן בלחוד עבידן: